

ROZUMIENIE TEKSTU PISANEGO

DIALEKTY W POLSCE

Proszę uzupełnić tekst słowami z ramki.

występowaniem • wymową • odrębnych • języka • obszarze • terytorialne • dialektów • miasta
• ogólnonarodowego • ludności • społeczeństwach • charakterystyczne • miejskich • świecie

Językoznawcy stwierdzają występowanie na terytorium Polski pięciu podstawowych ¹ _____: **dialektu mazowieckiego, małopolskiego, wielkopolskiego, śląskiego i kaszubskiego.**

Dialekt to odmiana ² _____ ogólnonarodowego, używana na określonym ³ _____ głównie przez ludność wiejską, wyróżniająca się szczególnymi cechami, przede wszystkim fonetycznymi i leksykalnymi. W ramach poszczególnych dialektów występują różnego rodzaju odmiany ⁴ _____ o mniejszym zakresie (obejmujące kilka lub kilkanaście wsi), które określamy mianem gwar.

Dialekt mazowiecki charakteryzuje się przede wszystkim tzw. **mazurzeniem**, czyli ⁵ _____ typu **capka, zaba, kos** (wobec ogólnopolskich form czapka, żaba, kosz). Typową dla tego dialektu jest twarda wymowa **l** (**lypa, dolyna, polytyka**).

Mazurzenie występuje też w **dialekcie małopolskim**. W Małopolsce występuje wspomniana **fonetyka międzywyrazowa udźwięczniająca** (**brad ojca, tag mało**). ⁶ _____ jest tu przechodzenie wygłosowego **eh** w **k** (**w tyk saniak, na tyk torak**).

Dialekt wielkopolski charakteryzuje się przede wszystkim ⁷ _____ tzw. **labializacji** (wymowa typu **glóra, kloza, lokno**). Swoistą cechą dialektu wielkopolskiego jest dźwięczna wymowa w wyrazach **swój, twardy** czy **kwiat**. W Wielkopolsce - podobnie jak w Małopolsce - występuje udźwięczniająca fonetyka międzywyrazowa,

natomiast nie występuje mazurzenie.

Mazurzenie natomiast pojawia się jeszcze w **dialekcie śląskim** w jego północnej części. Na Śląsku występuje też swoista **realizacja ogólnopolskich samogłosek nosowych** (**widza ta noga** wobec ponadregionalnego **widzę tę nogę**).

Wiele ⁸ _____ cech językowych zachowuje **dialekt kaszubski**, z których najważniejsze to **stwardnienie ś, ź, ć i dź** (wymowa typu **sedzec, sostra, kose**), **przejście miękkich k' i g' w spółgłoski zwarto-szczelinowe** (**taci, dludzi**), a także **zanik e ruchomego** (**domk, końc, ost**).

Dialekty i gwary mogą również występować w skupiskach ⁹ _____. **Gwara miejska** to charakterystyczne cechy mowy mieszkańców (zwykle niewykształconych) danego ¹⁰ _____, wspólne z okolicznymi gwarami wiejskimi. Gwary miejskie w większym stopniu zanikają niż wiejskie. Do niedawna można było jeszcze mówić o **gwarze warszawskiej** czy **lwowskiej**. W niektórych ¹¹ _____ powstają nowe gwary miejskie, tworzące się poprzez wymieszanie się miejscowego języka z mową licznej ¹² _____ napływowej. Takie odmiany języka spotykamy w wielu wielkich miastach na całym ¹³ _____ (np. mowa mieszkańców Londynu, Nowego Jorku, Nowego Orleanu, Rio de Janeiro i in.).

Elementy dialektalne i gwarowe mogą przedostawać się do języka ¹⁴ _____. Występują one w postaci **regionalizmów** lub **dialektyzmów**.

źródło: E. Łuczyński, J. Maćkiewicz "Językoznawstwo ogólne"